

Ioan I. Șerban, *Voluntarii transilvăneni și bucovineni din Rusia în războiul pentru întregirea neamului. 1916-1919*, Alba Iulia, Ed. "Aeternitas", 2003, 302 p.

Universitarul albaulian dr. Ioan I. Șerban și-a dedicat bună parte a activității sale de cercetare studierii fenomenului voluntariatului transilvan și bucovinean care, în cadrul procesului istoric al făuririi României Mari, a jucat un rol deloc lipsit de importanță. Studiile domniei sale, amintim aici: "Despre contribuția voluntarilor ardeleni și bucovineni din Rusia la emanciparea națională a Basarabiei (1917-1918)"; "Istoricul Legiunii române din Italia"; "Primul corp al voluntarilor transilvăneni și bucovineni din Rusia", conferă istoriografiei problemei pârgii serioase de sprijin, luminând în mare măsură chestiuni ce, în contextul discursului istoric obstaculat de cenzura deceniilor comuniste, au stârnit controverse.

Lucrarea asupra căreia dorim să ne îndreptăm aici atenția, "*Voluntarii transilvăneni și bucovineni din Rusia în războiul pentru întregirea neamului (1916-1919)*", se constituie într-un studiu exhaustiv asupra importanței demersului patriotic al voluntarilor de a-și aduce aportul la îndeplinirea visului unității românești, aplecându-se intens și asupra mecanismelor interne ce au contribuit la succesul întreprinderii lor. Credem însă că cel mai important aspect al demersului auctorial derivă din semnalarea semnificației triple a voluntariatului: ineluctabilele dimensiuni politice, militare și morale. Politice căci, o dată în plus de-a lungul secolelor, românii își afirmau voința de a fi liberi și își proclamau dreptul de a decide în mod suveran asupra propriilor destine, o declarație oficială de autodeterminare. Dimensiunea militară rezidă în însăși rațiunea de a fi a acestor detașamente de voluntari: contribuția nemijlocită la efortul de război al armatei române. Pe de altă parte începuturile voluntariatului sunt legate de o perioadă neagră a istoriei României, amenințată de pericolul încercuirii totale, tocmai de aceea au o importanță covârșitoare moral- psihologică: constituia o declarație de supraviețuire și de unitate a tuturor românilor în fața pericolului.

Structurată pe patru mari capitole: "*Românii din armata austro-ungară pe frontul din Galiția și în prizonieratul rusesc*" (cap I., p. 15-50) - capitol în care sunt expuse succint mecanismele mentalității colective românești ce au dus la exprimarea fidelității față de tron, discriminările la care au fost supuși ostașii români ai armatei austro-ungare și perioada dezertărilor, dar și soarta a aproximativ 120000 de români prizonieri, capturați de armata rusă cărora guvernul de la București, în perioada neutralității, ezită să le acorde importanță, și relațiile acestor prizonieri cu cei cehi, relații ce vor constitui mai târziu un beneficiu pentru voluntarii români- lucrarea prezintă în mod cronologic o istorie a voluntariatului românesc pus în slujba idealurilor naționale ce mână pe fronturile primului război mondial poporul român.

Capitolul II, "*Începuturile organizării prizonierilor români din Rusia în unități de voluntari (decembrie 1916 - aprilie 1917). Memoriul-Manifest de la Darnița*" (50-86), scoate în evidență etapele succesive de constituire a unităților naționale de voluntari, înființării primului Corp al Voluntarilor Români din Rusia, dar și ideologia Memoriului- Manifest de la 13/26 aprilie 1917, adoptat în "adunarea națională" de la Darnița.

Cel de-al treilea capitol se înscrie pe coordonata cronologică în care autorul abordează subiectul, ocupându-se de "*Primul Corp al Voluntarilor români din Rusia (aprilie 1917 - februarie 1918)*" (p. 86-177), devenind o oglindă a activității de formare a eșaloanelor de voluntari, a comisiilor de recrutare, o istorie a participării acestora la luptele de pe frontul Mărășeștiului, a analiză a contribuției lor la emanciparea națională a Basarabiei.

Capitolul IV, "*Al doilea Corp al Voluntarilor români din Rusia (Legiunea Română de Vânători Transilvăneni- Bucovineni din Siberia) (1918-1920)*" (p. 177-249), este o sinteză a eforturilor de părăsire a Rusiei bolșevice după îndeplinirea visului de autodeterminare a popoarelor, dar și a luptelor antibolșevice la care aceștia au participat în continuarea idealurilor exprimate în Memoriul-Manifest al Corpului Voluntarilor Români (13/26 aprilie 1917) de la "Adunarea Națională" de la Darnița.

Nu trecem, bineînțeles, cu vederea peste "*Concluzii*" (p. 249-254) - ce cuprind esența subiectului; bibliografia stufoasă ce se constituie într-un instrument excelent pentru tinerii cercetători ce se vor apleca asupra problemei voluntarismului românesc din primul război mondial (p. 265-279), sau peste prețiosul *Indice Onomastic* (p. 279-293) și *Toponomastic* (p. 293-302).

Am "uitat" intenționat "*Cuvântul introductiv*", (p. 7-15) deoarece dorim să ne oprim acum asupra metodei în care autorul a abordat problematica propusă. În acest sens lucrarea "*Voluntarii transilvăneni și bucovineni din Rusia în războiul pentru întregirea neamului. 1916-1919*" se constituie într-un veritabil manual pedagogic pentru tinerii cercetători ai istoriei căci obiectivitatea și analiza documentului istoric prin intermediul furcilor caudine ale spiritului critic sunt fundamentele discursului istoric. Tot aici autorul oferă o importantă arie de sursologie a problemei care va contribui la ușurarea muncii celor ce vor întreprinde cercetări exhaustive relaționate subiectului aflat aici în discuție.

O contribuție de semnalat în istoriografia problemei, lucrarea de față redă fenomenului voluntariatului, demnitatea pe care o merită în raport cu semnificația sa istorică în cadrul larg al "procesului cuprinzător încununat de Unirea tuturor provinciilor românești într-un singur stat național, independent și suveran."

DANIEL MIHAI MELINTE

Ulrich Im Hof, *Europa Luminilor*. Traducere de Vasile Panaitescu, Iași, Editura „Polirom”, 2003, 241p.+ [3]f.

Așa cum lumina zilei ne este necesară, așa a fost ea la modul spiritual și cultural în Epoca Luminilor. Demnă de menționat este lucrarea lui Ulrich Im Hof *Europa Luminilor*, unde putem descoperi prin prisma istoriei contemporane o descriere a fenomenului iluminism, mai precis abordarea secolului Luminilor. Autorul folosește pentru prefață cuvântul lui Jacques le Goff, cel care a pornit această mișcare de reintegrare a valorilor trecutului european. Cartea, așa cum ni se prezintă ea, este prin definiție o lumină asupra istoriei și evoluției iluminismului pe teritoriul european începând cu sfârșitul secolului al XVII-lea și continuând în secolul al XVIII-lea. Din cele nouă capitole mi-a atras atenția capitolul cinci, *Utopie și Reformă* (p.120-167), pe care îl voi susține în cele ce urmează. Totodată, culegerea de față cuprinde următoarele anexe: *Note*, unde avem o listare a lucrărilor de bază pentru diferitele capitole; apoi urmează *Bibliografia*, ce cuprinde un vast domeniu de activitate; *Tabelul Cronologic* este menit să surprindă evenimentele care au dus la deschiderea drumului spre iluminism și la propagarea lui. În ultima parte avem un *Indice de Nume* care ne ajută la descoperirea persoanei, locului, evenimentului care a fost implicat în procesul luminist.

Prezenta lucrare observă și înregistrează progresul făcut de omenire în momentul în care se vorbea despre *lumină, luminism* ca un moment sacru care a dărâmat vechile valori, prezentând drumul spre cunoaștere, învățătură, înțelepciune marcând trecerea la luminism.

Lumea secolului al XVIII-lea aspira realmente la o situație mai bună din punct de vedere economic, social și politic. Era nevoie de o nouă reformă în adevăratul sens al cuvântului. Ceea ce s-a înțeles până atunci despre reformă a fost reducerea de cadre militare, schimbarea ordinilor disciplinare bisericești etc. Programele reformative de atunci au dus la schimbarea mentalității populației cu privire la ideea veche de reformă. În etapele de evoluție luministă un rol covârșitor îl are filosofia. De fapt din întreaga lucrare se pot remarca curentele filosofice care reprezintă perioada luministă într-un mod cu totul deosebit. Vor marca noul sistem de rațiune în etapele evoluției luminismului valori ca: Descartes, Pascal, Newton, Locke etc. Curând numărul filosofilor era foarte mare, ca urmare a faptului că filosofia a devenit o înțelepciune universală.

Dezbaterea unor probleme ca reforma religioasă în secolul Luminilor a dus la distanțarea luminismului de reforma bisericească. Cauzele sunt arhicunoscute dacă ne gândim câte probleme și nenorociri a adus Reforma de-a lungul secolelor în instituția bisericească.

Iluminismul a cerut o transformare interioară a organizațiilor bisericești și o întoarcere spre adevăratele izvoare ale creștinismului. Odată cu schimbările survenite în teologie apar și schimbări în ceea ce privește concepția despre drept, filozofie și etică. În secolul al XVIII-lea s-a emis ipoteza unui drept universal, care să treacă în subordinea sa toate sferile societății.

Situația politică la sfârșitul secolului al XVII-lea, respectiv la începutul secolului următor, era de o natură improprie oricărui tip de guvernări libere. O serie de vechi privilegii împiedicau monarhii să reformeze societatea și să o înnoiască. Dar în același timp Montesquieu și Rousseau critică sistemul monarhic, considerându-l despotice. Constituția S.U.A și Constituția revoluționară franceză sunt elementele care duc spre o democrație în adevăratul ei sens.

Situația economică era precară, asemănătoare cu cea de la începutul feudalismului, astfel că ea nu putea oferi mari perspective păturilor sărace. Cu toate acestea, marile monarhii au beneficiat de minți luminate în organizarea unor programe economice de durată.

Tot în acest capitol, *Utopie și Reformă*, un loc important îl ocupă evoluția tehnicii în paralel cu evoluția luministă. Revoluția în tehnică a fost de un impact colosal în secolul al XVIII-lea. Manifestările filosofilor, inventatorilor, matematicienilor în domeniile lor de activitate au dus la ruperea relațiilor cu biserica. Schimbarea mentalității asupra caracterului de reformă aduce progrese în educația școlară. Reformarea școlilor a devenit o necesitate în etapele luministe.

Iluminismul descoperă poporul și îl integrează în lumea burgheziei, deschizând punți de la o clasă la alta. Iluminismul dorea să formeze un om nou cu un activ simț patriotic.

Omul iluminist se dezvoltă pe marginea considerentelor naționale, încercând să-și redescopere valorile europene.

Iluminismul a însemnat mult pentru omenire, evoluția spre societatea modernă de azi nu s-ar fi putut realiza fără epoca luminilor.